

ویژگی های روانسنجی نسخه فارسی پرسشنامه نشخوار غم، اندوه و سوگ در نمونه فارسی زبان

*نادیا عباسی^۱، آرمین حق نظری سفهلان^۲، رحیم یوسفی^۳

Psychometric Properties of the Persian Version of the Utercht Grief Rumination Scale (UGRS)

چکیده:

Abstract:

The present study aimed to investigate the psychometric properties of the Persian version of the Grief Rumination Questionnaire (GRQ) in an Iranian population. The research sample consisted of 250 individuals, including 225 participants who had experienced the loss of a loved one within the past year, and 25 individuals from the general (non-bereaved) population. The instruments utilized in this study included the original English version of the GRQ, the Prolonged Grief Scale, and the Ruminative Response Scale. Data analyses were conducted using AMOS 24 and SPSS 26. The results indicated that the Persian version of the GRQ demonstrated high internal consistency (Cronbach's alpha = 0.904). Both the first-order and hierarchical second-order factor structures showed good model fit, confirming the construct validity of the instrument. The Persian GRQ showed significant correlations with the Ruminative Response Scale ($r = 0.529$) and the Prolonged Grief Scale ($r = 0.757$), supporting its convergent validity. Additionally, the questionnaire successfully distinguished between the bereaved and non-bereaved groups. The content validity ratio was 0.75 and the content validity index was 0.90. Overall, the findings suggest that the Persian version of the GRQ is a valid and reliable instrument for assessing grief-related rumination in Iranian bereaved populations.

Keywords: Grief Rumination, Prolonged Grief, Cognitive Rumination

پژوهش حاضر با هدف بررسی ویژگی های روانسنجی نسخه فارسی پرسشنامه نشخوار غم اندوه سوگ در کشور ایران انجام پذیرفت. نمونه پژوهش حاضر ۲۵۰ نفر بود که ۲۲۵ نفر در یک سال گذشته دچار از دست دادن عزیزی بودند و ۲۵ نفر عادی نیز در پژوهش شرکت کردند. ابزار های پژوهش نسخه انگلیسی پرسشنامه نشخوار غم اندوه، مقیاس سوگ طولانی مدت و پرسشنامه نشخوار فکری بود. جهت انجام تحلیل ها از نرم افزار های amos24 و spss26 استفاده شد. نتایج نشان داد پرسشنامه از همسانی درونی بالا (۰/۹۰۴) برخوردار است، همچنین ساختار عاملی مرتبه اول و ساختار عاملی مرتبه دوم سلسه مراتبی از برازش مطلوب برخوردار شد و مدل اصلی تایید گردید، همبستگی نسخه فارسی نشخوار غم اندوه با پرسشنامه نشخوار فکری (۰/۵۲۹) و با مقیاس سوگ طولانی مدت (۰/۷۵۷) بود. همچنین این پرسشنامه توانست تفاوت معناداری در جامعه عادی و سوگوار نشان دهد. نسبت روایی محتوا ۰/۷۵ و شاخص روایی نیز ۰/۹۰ به دست آمد. در کل می توان گفت این مقیاس می تواند به عنوان ابزاری معتبر برای بررسی نشخوارگری در جمعیت سوگوار ایرانی به کار رود.

کلید واژه: نشخوار غم اندوه، سوگ طولانی مدت، نشخوار فکری

^۱ نویسنده مسئول: کارشناسی ارشد روانشناسی، گروه روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران

^۲ کارشناسی ارشد روانشناسی، گروه روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران

^۳ گروه روانشناسی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید مدنی آذربایجان تبریز ایران

مقدمه

سوگ یک تجربه جهانی بشری است. در حالی که مردم به از دست دادن با درد شدید واکنش نشان می دهند و حتی ممکن است خطر ابتلا به مشکلات روحی یا جسمی را افزایش دهند اکثریت با موفقیت خود را با این رویداد استرس‌زا زندگی بدون کمک حرفه ای سازگار می کنند. با این حال، اقلیتی از افراد سوگوار از علائم غم و اندوه مداوم با اهمیت بالینی رنج می برند که با اختلال عملکردی همراه است (اشتروبه ام، شوت اچ، اشتروبه دبیلو، ۲۰۰۷).

اختلال سوگ طولانی مدت بر اساس ملاک های تشخیصی شامل یک پاسخ غم و اندوه مداوم و فراگیر بیش از ۶ ماه پس از دست دادن است که با اشتیاق شدید برای متوفی و یا مشغله مداوم با متوفی همراه با درد شدید عاطفی، از جمله غمگینی، احساس گناه، خشم، انکار، سرزنش، احساس مشکل در پذیرش بخشی از خود، احساس ناتوانی در پذیرش بخشی از مرگ مشخص می شود. با توجه به پریشانی شدیدی که ممکن است پس از سوگ تجربه شود، درک کامل عوامل قابل انعطاف و قابل تغییری که ممکن است در ایجاد و تداوم مشکلات سلامت روان نقش داشته باشند، مهم است. فرآیندهای فکری هم انعطاف پذیر هستند و هم فرض می شود که نقش مهمی در انتقال بالقوه از غم و اندوه «عادی» به غم پیچیده و حفظ آن دارند (مترکر آ، بروین سی آر، برایانت، کلواتر، رید جی، ون امرون و همکاران، ۲۰۱۳). یک فرآیند شناختی قابل تغییر کلیدی و عامل خطر پس از سوگ، نشخوار فکری است که به طور گسترده به عنوان فرآیند تفکر مکرر و تکراری درباره علل و پیامدهای رویدادهای منفی و یا احساسات منفی تعریف می شود (مایکل، هالیگان، کلارک، و اهلرز، ۲۰۰۷). افکار منفی تکراری مانند نشخوار فکری و نگرانی عوامل خطر برای غم و اندوه طولانی مدت و مداوم به دلیل از دست دادن هستند (ایسما، بویکان تیلک، بولن، ۲۰۲۲). دو نوع نشخوار فکری وجود دارد: نشخوار افسردگی و نشخوار غم. نشخوار فکری افسردگی به عنوان تمرکز مکرر و منفعلانه بر علائم افسردگی و علل و پیامدهای احتمالی آنها تعریف می شود (نولن هوکسیما، ۲۰۰۱). نظریه ای که اغلب برای درک تأثیرات نشخوار فکری افسردگی بر علائم آسیب شناسی روانی استفاده می شود، نظریه سبک های پاسخ (RST) است. RST پیشنهاد می کند که نشخوار فکری افسردگی با افزایش دسترسی به محتوای افکار منفی، اختلال در رفتار ابزاری و حل مسئله و دور کردن حمایت اجتماعی به افسردگی دامن می زند (نولن هوکسیما، ویسکو، لیوبومیرسکی، ۲۰۰۳). در مورد انطباق با سوگ، RST نشخوار فکری را به عنوان یک استراتژی رویارویی تعریف می کند زیرا مستلزم تفکر مکرر در مورد احساسات پس از از دست دادن است. تحقیقات قبلی نشان می دهد که هر سه سازه (یعنی نشخوار فکری افسردگی، فکر کردن، و تأمل) با علائم آسیب شناسی روانی پس از سوگ مرتبط هستند (فان در هاون کی، شوت اچ، قان دن بائوت جی، اشتروبه ام، اشتروبه دبیلو، ۲۰۱۰).

نشخوار غم، به طور بالقوه پیش بینی کننده تر مشکلات سلامت روانی در سازگاری با سوگ است، و به طور مداوم واریانس بیشتری را در علائم پس از از دست دادن توضیح می دهد (اشتروبه ام، بولن پی، اشتروبه دبیلو، ۲۰۰۷). برخلاف نشخوار فکری افسردگی، نشخوار غم و اندوه به تجزیه و تحلیل احساسات افسردگی محدود نمی شود، زیرا احساسات منفی پس از از دست دادن به غم و اندوه یا درماندگی محدود نمی شود، بلکه ممکن است بسیاری از احساسات دیگر از جمله اشتیاق، عصبانیت یا تحریک پذیری را نیز در پی داشته باشد (اشتروبه ام، شوت اچ، اشتروبه دبیلو، ۲۰۰۷). بنابراین، نشخوار فکری پس از از دست دادن احتمالاً بر مجموعه وسیع تری از احساسات مرتبط با فقدان تمرکز دارد (ایسما ام، اشتروبه ام، شوت اچ، قان دن بائوت، بولن پی، اشتروبه دبیلو، ۲۰۱۴). نشخوار غم ممکن است به شدت بر تطبیق رویداد با باورهای قبلاً در مورد معنادار بودن یا عادلانه بودن جهان (یعنی تفکر در مورد چرایی وقوع رویداد و بی عدالتی از دست دادن) و تفکر خلاف واقع (یعنی تفکر در مورد روش های احتمالی رویدادی که ممکن است مانع از وقوع رویداد شود) متمرکز شود. تحقیقات قبلی نشان می دهد که اجتناب تجربی و سرکوب فکر به طور طولی رابطه بین نشخوار غم و علائم سوگ پیچیده را واسطه می کند (بولن پی، فان دن هاوت، فان دن بائوت، ۲۰۰۶). نشخوار غم و اندوه در مطالعه طولی دیگری بر روی شرکت کنندگانی که اخیراً داغدار شده اند مورد بررسی قرار گرفته است، در این نمونه، در حالی که به طور همزمان سطوح علائم اولیه و سایر متغیرهای مرتبط با از دست دادن را کنترل می کردند، نشخوار

غم در مقایسه با نشخوار افسردگی پیش‌بینی‌کننده قوی‌تری برای سطوح بعدی علائم سوگ بود (فان در هاون، اشتروبه ام، شوت اچ، اشتروبه دبلیو، فان ئن بائوت، ۲۰۱۰).

مقیاس نشخوار غم اوترخت (UGRS) سیستمی است که برای ارزیابی نشخوار فکری خاص توسعه یافته است که به افکار تکراری و متمرکز بر خود درباره علل و پیامدهای فقدان و احساسات منفی مرتبط می‌پردازد (ایسما و اشتروبه ام، ۲۰۲۱). مقیاسی که بیشترین استفاده را برای ارزیابی نشخوار فکری افسردگی دارد، مقیاس پاسخ نشخوارکننده (نولن هوکسیما، ۲۰۰۱) همه افکار نشخوارکننده را که معمولاً در اثر سوگواری برانگیخته می‌شود را در بر نمی‌گیرد. نشخوار فکری به عنوان یک سبک تفکر مفهوم سازی شده است که هدف آن کاهش اختلاف بین وضعیت فعلی و یک استاندارد مطلوب اما دست‌نیافتنی است (مارتین و تسر، ۱۹۹۶). بنابراین، نشخوار فکری پس از از دست دادن، به جای صرفاً بر روی علائم افسردگی، بر علل و پیامدهای رویداد از دست دادن تمرکز خواهد داشت (ایسما ام، اشتروبه ام، شوت اچ، فان دن بائوت، بولن پی، اشتروبه دبلیو، ۲۰۱۴).

برای ارزیابی چنین نشخوار فکری مرتبط با غم و اندوه، که به طور رسمی به عنوان تفکر تکراری و مکرر در مورد علل و پیامدهای فقدان تعریف می‌شود، ایسما و همکاران (۲۰۱۴) مقیاس نشخوار غم اوترخت ۱۵ سوالی را توسعه دادند که این پنج موضوع معمولی نشخوار فکری پس از فقدان را در بر می‌گیرد: (۱) واکنش‌های عاطفی شخصی به از دست دادن، (۲) بی‌عدالتی در مورد مرگ، (۳) افکار خلاف واقع در مورد شرایط مرگ، (۴) معنا و پیامدهای از دست دادن، و (۵) واکنش دیگران به از دست دادن. در اصل به زبان هلندی منتشر شد. در تجزیه و تحلیل عاملی تاییدی داده‌های نمونه‌های هلندی و بریتانیایی، یک ساختار عاملی تک سطحی با پنج عامل همبسته بهترین برازش مدل را ارائه کرد. در نمونه‌های انگلیسی و هلندی، UGRS ویژگی‌های روان‌سنجی بسیار خوبی را نشان داده است. سازگاری درونی عالی ($\alpha = 0.90$) را نشان داد (ایسما ام، اشتروبه ام، شوت اچ، فان دن بائوت، بولن پی، اشتروبه دبلیو، ۲۰۱۴).

واضح است که تحقیقات بین‌المللی بیشتری برای تشخیص جنبه‌های بالقوه سازگار و ناسازگار نشخوار فکری در مقاطع زمانی مختلف در فرآیند سوگواری مورد نیاز است. ما همچنین باید مسیرهایی را که نشخوار فکری به ایجاد و حفظ مشکلات سلامت روان و به ویژه غم و اندوه پیچیده کمک می‌کند، روشن کنیم. به عنوان پیش‌نیاز این هدف بلندمدت، مطالعه حاضر با هدف توسعه نسخه فارسی ایرانی UGRS، بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی آن (به عنوان مثال قابلیت اطمینان، همبستگی آیتم‌ها، ساختار عاملی)، انجام شد.

روش

برای اطمینان از دقت ترجمه و میزان مطابقت آن با نسخه اصلی، فرایند ترجمه به صورت رفت و برگشتی انجام شد. ابتدا، نسخه اصلی پرسشنامه توسط دو متخصص مسلط به زبان انگلیسی به فارسی ترجمه شد. سپس، نسخه فارسی تهیه‌شده، مجدداً توسط مترجمی که از نسخه اصلی بی‌اطلاع بود، به انگلیسی بازگردانده شد. پس از این مرحله، نسخه جدید انگلیسی با نسخه اولیه مقایسه شد تا میزان انطباق و صحت ترجمه بررسی گردد. در ادامه، اصلاحات لازم با همکاری چند مترجم و متخصص انجام گرفت تا از نظر روان بودن، قابلیت درک، تناسب فرهنگی و شفافیت مفاهیم اطمینان حاصل شود. برای بررسی ساختار عاملی پرسشنامه از تحلیل همبستگی اکتشافی و تاییدی استفاده شد. همسانی درونی با استفاده از آلفای کرونباخ صورت گرفت. برای روایی همگرا از ضریب همبستگی پیرسون و برای ضریب روایی افتراقی از آزمون تی نمونه‌های مستقل استفاده شد. نمونه پژوهش حاضر ۲۵۰ نفر بوده است که ۲۲۵ نفر از آنها در یک سال اخیر فقدان عزیزی را تجربه کرده بودند و ۲۵ نفر فرد بدون فقدان بودند. نمونه پژوهش از طریق فراخوان اینترنتی به صورت داوطلبانه در پژوهش شرکت کردند. از برنامه‌های amos و spss جهت تحلیل داده‌ها استفاده گردید.

مقیاس نشخوار غم و اندوه اوترخت (UGRS):

مقیاس نشخوار غم و اندوه یک آزمون ۱۵ گویه ای است و پنج زیر مقیاس دارد که عبارتند از: واکنش های هیجانی به فقدان، تفکرات مربوط به ناعدلانه بودن مرگ، تفکرات خلاف واقع، معنا (تحلیل معنای شخصی و پیامد های فقدان)، روابط و افکار درباره ای واکنش های دیگران به فقدان (ایسما و همکاران ۲۰۱۳). پاسخدهی به این آزمون براساس مقیاس لیکرت پنج درجه ای است (هرگز نمره ۱ تا بسیار زیاد نمره ۵)، این آزمون از پایایی خوبی برخوردار است. آلفای کرونباخ برای کل مقیاس در نمونه های انگلیسی و هلندی به ترتیب ۰/۹۰ و ۰/۹۱ است که نشان دهنده ی پایایی عالی است. زیر مقیاس ها نیز پایایی در محدوده ۰/۷۰ تا ۰/۹۰ دارند که نشان می دهد از پایایی خوبی برخوردار هستند (ایسما و همکاران ۲۰۱۳).

مقیاس سوگ طولانی مدت (PGD-13)

این مقیاس توسط پریگرسون، بولن، خو، اسمیت، ماسیجوسکی به منظور پوشش ملاک های راهنمای تشخیصی و آماری اختلال های روانی برای اختلال سوگ طولانی مدت ساخته شده است. مقیاس دارای ۱۳ سوال و یک عاملی است. پریگرسون و همکاران (۲۰۲۱) بر اساس تحلیل عاملی اکتشافی انجام شده، مقیاس را تک عاملی معرفی کردند. در پژوهش سازندگان اصلی، ضریب همسانی درونی گویه های مقیاس به روش محاسبه آلفای کرونباخ ۰/۸۹ و به روش دو نیمه کردن ۰/۸۸ به دست آمده بود.

پرسشنامه نشخوار فکری:

این پرسشنامه در سال ۱۹۹۱ توسط نولن هوکسما و مارو طراحی شده است که دو مقیاس پاسخ های نشخواری و پاسخ های منحرف کننده حواس تشکیل شده است. این مقیاس در قالب ۲۲ گویه و ۳ زیر مقیاس به نام های حواس پرتی (۱۲ سوال)، تأمل (۵ سوال) و مقیاس خودخوری (۵ سوال) و با هدف میزان غمگین بودن و افسردگی فرد در طیف ۴ لیکرتی طراحی شده است که از پاسخ دهندگان خواسته می شود هر کدام را از صفر (هرگز) تا ۳ (اغلب اوقات) درجه بندی کنند. سازندگان پرسشنامه ضریب الفای کرونباخ ۰/۸۹ را برای کل ابزار گزارش نمودند. در داخل کشور به منظور بررسی پایایی این پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شده و پایایی ۰/۸۴ گزارش شد (یاری و همکاران ۱۳۹۹).

یافته ها

در ابتدا به بررسی شاخص حجم کفایت نمونه و آزمون بارتلر می پردازیم. شاخص کفایت حجم نمونه (kmo) و آزمون بارتلر که برای سنجش پتانسیل تبدیل شدن سوالات به مولفه را می سنجد را نشان می دهد.

جدول شاخص های اولیه روانسنجی

شاخص KmO	آزمون بارتلر	سطح معنی داری
۰/۸۹۲	۱۷۶۹/۶۶۰	۰/۰۰۰

مندرجات جدول نشان می دهد شاخص کفایت نمونه ۰/۸۹۲ است که نشان از مناسب بودن حجم نمونه برای هنجاریابی را نشان می دهد زیرا مقدار بحرانی ۰/۷۰۰ است و این مقدار به دست آمده از مقدار بحرانی بیشتر است. مقدار به دست آمده برای آزمون بارتلر ۱۷۶۹/۶۶۰ نیز در سطح ۰/۰۰۰ معنی دار است که این نیز نشان می دهد سوالات پتانسیل تبدیل شدن به مولفه را دارا هستند.

در ادامه به بررسی شاخص های توصیفی شامل میانگین، انحراف استاندارد، کجی و کشیدگی مطابق جدول می پردازیم. برای بهتر شدن جدول ها به جای اسم مولفه ها از کلمه اول تا پنجم استفاده شده است. مولفه اول واکنش های هیجانی به فقدان، مولفه دوم تفکرات مربوط به ناعادلانه بودن مرگ، مولفه سوم تفکرات خلاف واقع، مولفه چهارم معنا (تحلیل معنای شخصی و پیامد های فقدان) و مولفه پنجم روابط و افکار درباره ی واکنش های دیگران به فقدان است.

جدول آماره های توصیفی متغیرهای پژوهش

عامل ها	میانگین	انحراف استاندارد	کجی	کشیدگی
نمره کل	۳۶/۵۰	۱۲/۴۳	۰/۴۴	-۰/۶۱
اول	۷/۳۷	۲/۹۱	۰/۴۶	-۰/۴۱
دوم	۷/۶۸	۳/۵۹	۰/۷۲	-۰/۴۴
سوم	۶/۸۱	۳/۳۸	۰/۹۵	۰/۲۰
چهارم	۶/۸۰	۳/۳۲	۰/۶۴	-۰/۶۷
پنجم	۷/۸۴	۲/۷۷	۰/۴۰	-۰/۴۶

میانگین نمره کل پرسشنامه ۳۶/۵۰ و انحراف استاندارد ۱۲/۴۳ است. میانگین و انحراف استاندارد مولفه های پژوهش در جدول قابل مشاهده است. مقدار کجی و کشیدگی نمره کل و مولفه ها نیز در جدول قابل مشاهده است که مقدار آنها در محدوده ۱- تا ۱+ است که نشان دهنده نرمال بودن این نمرات است.

جهت بررسی پایایی ابزار از ضریب همسانی درونی و همبستگی هر سوال با کل نمره پرسشنامه استفاده گردید. در ابتدا به بررسی ضریب آلفای کرونباخ جهت بررسی همسانی درونی پرداخته شد.

جدول همسانی درونی

متغیر	همسانی درونی
کل مقیاس	۰/۹۰۴
اول	۰/۸۱۸
دوم	۰/۸۰۰
سوم	۰/۸۲۹
چهارم	۰/۷۹۰
پنجم	۰/۷۱۹
سوالات فرد	۰/۸۲۷
سوالات زوج	۰/۸۲۷

برای ارزیابی همسانی درونی پرسشنامه نشخوار غم اندوه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. همسانی درونی کل پرسشنامه ۰/۹۰۴ به دست آمد که مقدار خوب و قابل قبولی است، همچنین همسانی درونی مولفه اول ۰/۸۱۸، مولفه دوم ۰/۸۰۰، مولفه سوم ۰/۸۲۹، چهارم ۰/۷۹۰، مولفه پنجم ۰/۷۱۹ همچنین همسانی درونی در روش دونیمه کردن برای سوالات فرد ۰/۸۲۷ و برای سوالات زوج نیز ۰/۸۲۷ به دست آمد.

در ادامه به بررسی ضریب همبستگی هر سوال با نمره کل می‌پردازیم که این موضوع نشان دهنده این است که هر سوال چقدر با سازه کلی ارتباط دارد.

جدول همبستگی تک تک سوالات با نمره کل

سوال	همبستگی با نمره کل پرسشنامه	سوال	همبستگی با نمره کل پرسشنامه
سوال ۱	۰/۷۰۶	سوال ۹	۰/۶۷۱
سوال ۲	۰/۷۲۰	سوال ۱۰	۰/۷۱۷
سوال ۳	۰/۶۳۱	سوال ۱۱	۰/۶۸۰
سوال ۴	۰/۶۵۴	سوال ۱۲	۰/۷۱۳
سوال ۵	۰/۷۳۶	سوال ۱۳	۰/۴۴۷
سوال ۶	۰/۶۱۸	سوال ۱۴	۰/۵۶۶
سوال ۷	۰/۶۰۶	سوال ۱۵	۰/۶۷۰
سوال ۸	۰/۶۹۴		

مندرجات جدول نشان دهنده همبستگی سوالات با نمره کل پرسشنامه نشخوار غم اندوه است. مقدار این همبستگی در جدول قابل مشاهده است به صورتی که بیشترین همبستگی را سوال ۵ با همبستگی ۰/۷۳۶ و کمترین را سوال ۱۳ با همبستگی ۰/۴۴۷ دارد. با توجه به این که همبستگی سوالات با نمره کل بالا بود نشان دهنده همسانی بالای ابزار می‌باشد.

در ابتدا همبستگی بین مولفه ها را بررسی می‌کنیم.

جدول همبستگی مولفه های پرسشنامه نشخوار غم اندوه

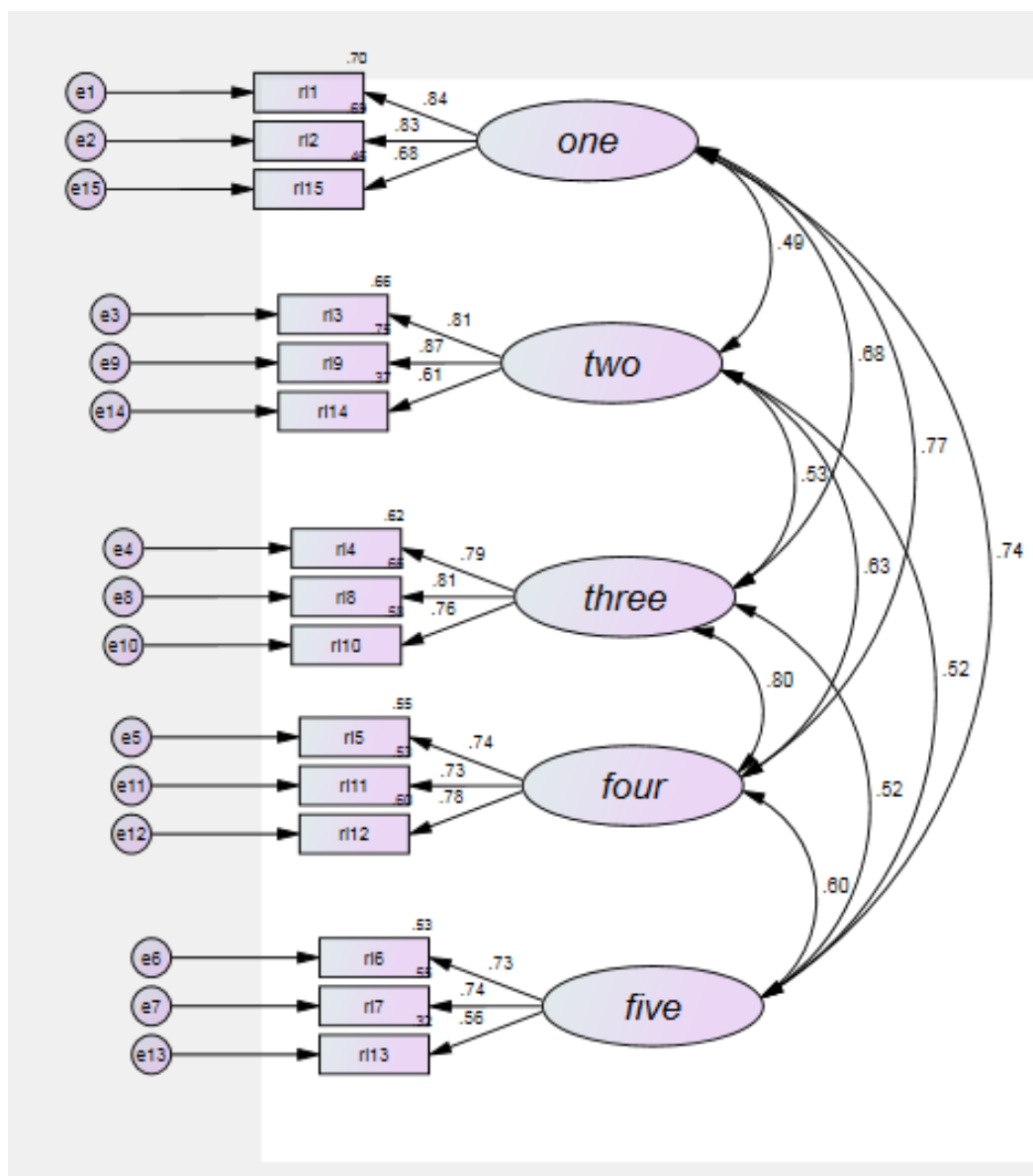
	۱	۲	۳	۴	۵	۶
نمره کل	۱					
اول	۰/۸۱۶ **	۱				
دوم	۰/۷۳۵ **	۰/۴۲۷ **	۱			
سوم	۰/۷۹۸ **	۰/۵۸۵ **	۰/۴۴۳ **	۱		
چهارم	۰/۸۴۶ **	۰/۶۴۴ **	۰/۵۲۷ **	۰/۶۵۲ **	۱	
پنجم	۰/۶۹۳ **	۰/۵۷۲ **	۰/۳۸۵ **	۰/۳۹۱ **	۰/۴۴۶ **	۱

مندرجات جدول نشان می‌دهد همبستگی مولفه اول با نمره کل ۰/۸۱۶ ، مولفه دوم ۰/۷۳۵ ، مولفه سوم ۰/۷۹۸ ، چهارم ۰/۸۴۶ و پنجم نیز ۰/۶۹۳ است که همگی در سطح ۰/۰۱ معنی دار است. همچنین همبستگی مولفه اول با مولفه دوم ۰/۴۲۷ ، اول با

سوم $0/585$ ، با چهارم $0/644$ و با پنجم $0/572$ است، همبستگی عامل دوم با عامل سوم $0/443$ ، عامل دوم با عامل چهارم $0/527$ و عامل دوم با عامل پنجم $0/385$ است، همبستگی عامل سوم با عامل چهارم $0/652$ ، عامل سوم با عامل پنجم $0/391$ است و همچنین همبستگی عامل چهارم با عامل پنجم $0/446$ است که همگی در سطح $0/01$ معنی دار هستند.

در ادامه به تحلیل عاملی مرتبه اول می‌پردازیم.

تحلیل عاملی مرتبه اول

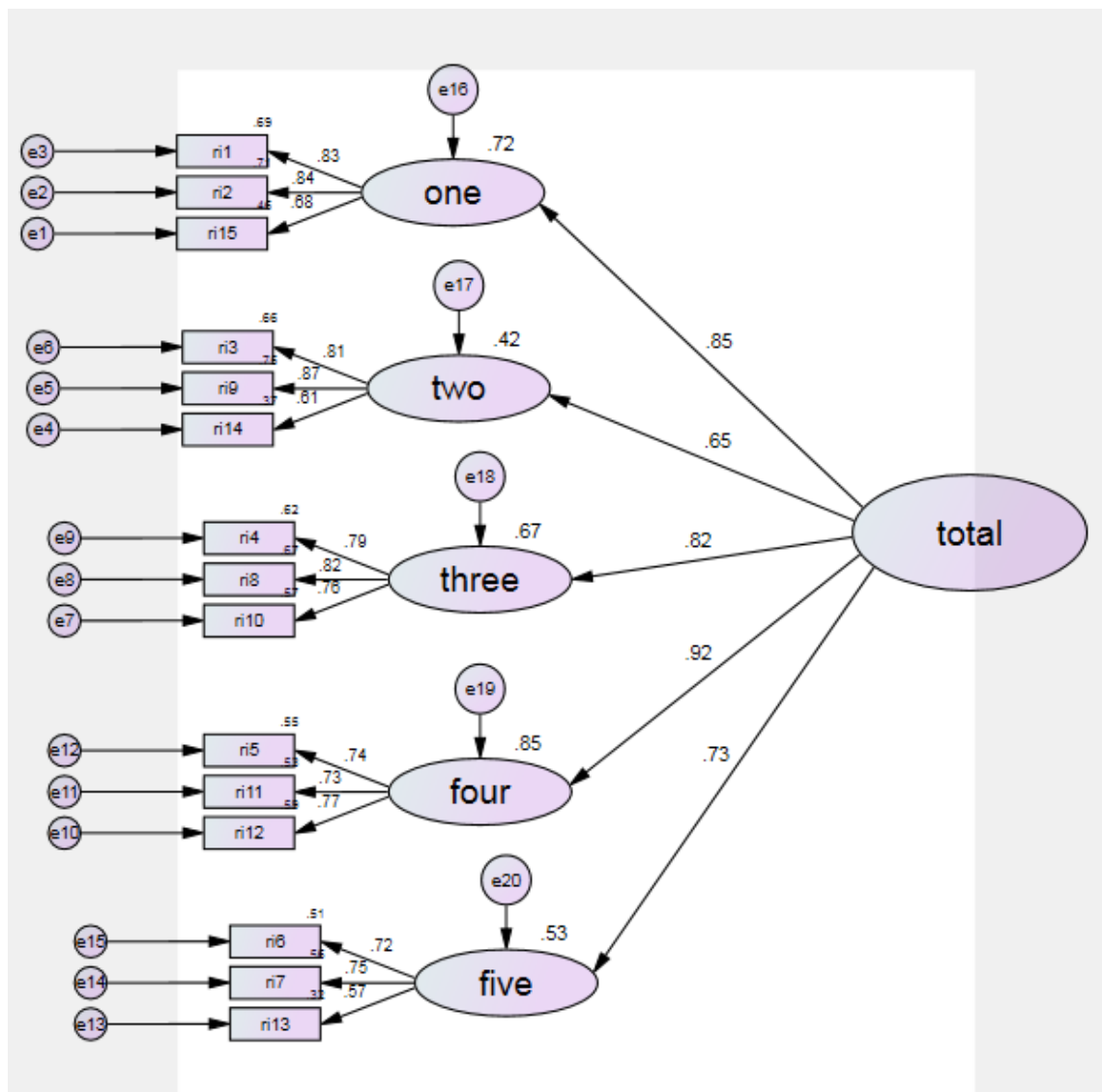
شاخص های برازش تحلیل عامل مرتبه اول

RMSEA	IFI	CFI	NFI	GFI	X2/df
0/06	0/95	0/95	0/91	0/92	1/97

نتایج جدول شاخص های برازش نشان می‌دهد که مدل از برازش مطلوب برخوردار است به صورتی که شاخص برازش به دست آمده ($1/97$) در سطح مطلوب قرار دارد، همچنین شاخص های نیکوی برازش ($0/92$)، شاخص برازش تطبیقی ($0/95$)، شاخص

برازش هنجار شده (۰/۹۱) و شاخص برازش افزایشی (۰/۹۵) همگی در سطح مطلوب قرار دارند، همچنین شاخص ریشه میانگین مجذور خطای برآورد (۰/۰۶) نیز در سطح مطلوب قرار دارد که همگی نشان دهنده برازش خوب تحلیل عاملی مرتبه اول می‌باشند. در ادامه به تحلیل عاملی مرتبه دوم می‌پردازیم.

مدل تحلیل عاملی مرتبه دوم

جدول شاخص های برازش تحلیل عاملی مرتبه دوم

RMSEA	IFI	CFI	NFI	GFI	X2/df
۰/۰۶	۰/۹۴	۰/۹۴	۰/۹۰	۰/۹۱	۲/۱۳

نتایج جدول شاخص های برازش نشان می‌دهد که مدل از برازش مطلوب و عالی برخوردار است به صورتی که شاخص برازش به دست آمده (۲/۱۳) در سطح مطلوب قرار دارد، همچنین شاخص های نیکوی برازش (۰/۹۱)، شاخص برازش تطبیقی (۰/۹۴)، شاخص برازش هنجار شده (۰/۹۱) و شاخص برازش افزایشی (۰/۹۴) همگی در سطح مطلوب قرار دارند، همچنین شاخص ریشه

میانگین مجذور خطای برآورد (۰/۰۶) نیز در سطح مطلوب قرار دارد که همگی نشان دهنده برازش خوب تحلیل عاملی تاییدی مرتبه دوم می‌باشند. در ادامه به بررسی ضرایب استاندارد تک تک مولفه‌ها می‌پردازیم.

جدول خلاصه ضرایب مولفه‌ها به نمره کل

متغیر مستقل	اندازه اثر استاندارد	مقدار خطا	سطح معنی داری
اول	۰/۸۴۸	۰/۱۲۵	۰/۰۰۰
دوم	۰/۶۴۸	۰/۱۳۷	۰/۰۰۰
سوم	۰/۸۱۷	۰/۱۵۲	۰/۰۰۰
چهارم	۰/۹۲۴	۰/۱۶۸	۰/۰۰۰
پنجم	۰/۷۲۵	۰/۱۱۹	۰/۰۰۰

مندرجات جدول نشان می‌دهد اندازه اثر استاندارد مولفه اول به نمره کل ۰/۸۴۸، مولفه دوم ۰/۶۴۸، مولفه سوم ۰/۸۱۷، مولفه چهارم ۰/۹۲۴ و مولفه پنجم ۰/۷۲۵ است که همگی در سطح ۰/۰۰۰ معنی دار می‌باشند.

برای روایی سازه به بررسی رابطه بین نشخوار غم و اندوه با مقیاس اختلال سوگ و پرسشنامه نشخوار فکری نولن هوکسما می‌پردازیم.

جدول همبستگی پرسشنامه نشخوار غم اندوه با اختلال سوگ

نمره کل	اول	دوم	سوم	چهارم	پنج
سوگ طولانی مدت	۰/۷۵۸	۰/۶۷۹	۰/۵۶۵	۰/۵۹۱	۰/۵۹۲
					۰/۵۲۶

مندرجات جدول نشان می‌دهد رابطه نمره کل پرسشنامه نشخوار غم اندوه با مقیاس تشخیصی اختلال سوگ طولانی مدت ۰/۷۵۸ است همچنین رابطه مولفه اول ۰/۶۷۹، مولفه دوم ۰/۵۶۵، مولفه سوم ۰/۵۹۱، مولفه چهارم ۰/۵۹۲ و مولفه پنجم ۰/۵۲۶ است. که نشان از همبستگی و رابطه بالا که نشخوار غم اندوه در رابطه قوی با اختلال سوگ دارد.

جدول همبستگی پرسشنامه نشخوار غم اندوه با نشخوار فکری

نمره کل	اول	دوم	سوم	چهارم	پنج
نمره کل پرسشنامه نشخوار فکری	۰/۵۲۹	۰/۵۰۲	۰/۳۶۶	۰/۳۷۶	۰/۴۵۴
					۰/۳۶۲

مندرجات جدول نشان می‌دهد همبستگی نمره کل نشخوار فکری با نشخوار غم و اندوه $0/529$ و همچنین همبستگی نمره کل نشخوار فکری با مولفه اول $0/502$ ، مولفه دوم $0/366$ ، مولفه سوم $0/376$ ، مولفه چهارم $0/454$ و مولفه پنجم $0/362$ است که همگی در سطح $0/01$ معنی دار هستند.

جهت بررسی تمایز ابزار پرسشنامه را به صورت تصادفی به ۲۵ نفر از افراد عادی که در یک سال گذشته فردی را از دست نداده بود و ۲۵ نفر از نمونه پژوهش که ملاک های تشخیصی اختلال سوگ طولانی مدت را داشتند ارائه کردیم و بعد از تکمیل مقایسه کردیم.

جدول آزمون تی بین دو گروه عادی و سوگوار

مقدار F	سطح معنی داری	مقدار T	درجه آزادی	سطح معنی داری
۲/۶۷۷	۰/۱۰۸	۱۴/۴۴۴	۴۸	۰/۰۰۰

میانگین نمره پرسشنامه نشخوار غم و اندوه در افراد عادی $21/60$ و در افراد با اختلال سوگ طولانی مدت $48/520$ بود. مقدار تی به دست آمده $14/444$ نشان می‌دهد تفاوت نمره دو گروه در پرسشنامه معنادار است و پرسشنامه توانایی تمایز بین افراد عادی که دچار اختلال سوگ نیستند از افراد دچار اختلال سوگ را دارا می‌باشد.

برای بررسی روایی محتوایی و اطمینان از این که ابزار سنجش به درستی محتوای مدنظر را اندازه گیری می‌کند، از شاخص های روایی محتوا شامل CVR (نسبت روایی محتوا) و CVI (شاخص روایی محتوا) استفاده شد. این شاخص ها برای تعیین میزان تناسب و انطباق هر یک از سؤالات پرسشنامه با مفاهیم موردنظر طراحی شده اند. در این راستا، پرسشنامه برای ارزیابی به ۸ نفر از متخصصان و استادان حوزه روان شناسی ارسال شد. این متخصصان ضمن مطالعه دقیق سؤالات، توضیحات لازم را دریافت کرده و بر اساس دستورالعملی مشخص، میزان ارتباط هر سؤال را از نظر محتوا بررسی و نظرات خود را اعلام کردند. در مرحله بعد، نظرات داوران تحلیل شد و شاخص های روایی محتوایی مورد محاسبه قرار گرفت. مقدار CVR برای هر سؤال مشخص گردید و مقدار CVI نیز به عنوان شاخصی از میزان اهمیت سؤالات در نظر گرفته شد.

برای تأیید روایی محتوایی پرسشنامه، حداقل مقدار قابل قبول CVR بر اساس تعداد متخصصان تعیین شد. در این پژوهش، با توجه به این که تعداد داوران ۸ نفر بود، مقدار CVR قابل قبول برابر با $0/75$ محاسبه شد. نتایج نشان داد که تنها در تمام سؤالات مقدار CVR کمتر بالاتر از استاندارد بود، و مقدار مطلوب را داشتند که این مقدار بین $0/80$ تا $0/95$ برای تک تک سؤالات به صورت متغیر بود. همچنین، شاخص CVI برای کل پرسشنامه بررسی شد که مقدار آن بالاتر از $0/90$ به دست آمد، که این امر نشان دهنده سطح مناسب توافق متخصصان در مورد اهمیت و تناسب سؤالات پرسشنامه با مفهوم موردنظر است. در نهایت، با توجه به یافته های پژوهش، می توان نتیجه گرفت که سؤالات پرسشنامه از نظر روایی محتوایی در سطح قابل قبولی قرار دارند و معیارهای لازم را برای اندازه گیری نشخوار غم و اندوه در افراد سوگوار را دارا هستند.

بحث

هدف اصلی این مطالعه، توسعه و اعتبارسنجی نسخه فارسی مقیاس نشخوار ذهنی سوگ اوترخت (UGRS) بود؛ مقیاسی خودسنجی که برای سنجش افکار نشخواری خاص سوگ طراحی شده است. نشخوار فکری خاص سوگ، پدیده ای شایع در میان افرادی است که یکی از عزیزان خود را بر اثر مرگ از دست داده اند. با توجه به افزایش علاقه به بررسی سازوکارهای شناختی و

رفتاری زیربنای فرآیند سوگ در فرهنگ ایرانی نیاز فوری به ابزارهای معتبر و قابل اعتماد وجود دارد که شکل های متنوع نشخوار فکری سوگ را به خوبی ثبت کنند. در جهت پاسخ به این نیاز، مطالعه حاضر ویژگی های روان سنجی نسخه چینی مقیاس نشخوار فکری خاص سوگ (UGRS) را مورد ارزیابی قرار داد.

یافته ها نشان دهنده اعتبار و پایایی قوی نسخه فارسی این مقیاس بودند. اعتبار روایی ساختاری نسخه فارسی UGRS ابتدا از طریق ساختار عاملی آن تأیید شد. تحلیل عاملی تأییدی، برازش قابل قبولی را هم برای مدل پنج عاملی همبسته و هم برای مدل سلسله مراتبی پنج عاملی مرتبه دوم نشان داد. این نتایج مشابه یافته های مربوط به ساختار عاملی نسخه های هلندی، انگلیسی، چینی و سوئدی مقیاس UGRS هستند. پنج عامل شناسایی شده در تحلیل عاملی این پژوهش با خرده مقیاس های پیشین UGRS مطابقت دارند. برازش هر دو مدل همبسته و سلسله مراتبی خوب و قابل قبول بود که این الگو از یافته ها نشان می دهد که مقیاس UGRS می تواند هم به عنوان ابزاری کلی برای سنجش افکار نشخوارگرایانه مرتبط با سوگ و هم برای سنجش مولفه های خاص این افکار به کار رود.

ارزیابی پایایی نشان داد که نسخه فارسی UGRS از انسجام درونی بسیار خوبی در کل مقیاس برخوردار است. پایایی خرده مقیاس ها و نمره کل UGRS با استفاده از شاخص های آلفای کرونباخ قابل قبول، همبستگی های بین سؤالی، همبستگی سؤال-کل و میانگین همبستگی بین سؤالی، مورد تأیید قرار گرفت. مقادیر آلفای کرونباخ و همبستگی های سؤال-کل با مطالعات قبلی مربوط به اعتبار سنجی نسخه های انگلیسی، هلندی و سوئدی این مقیاس هم راستا بود در پژوهش حاضر همسانی کل ۰/۹۰۴ به دست آمد که مقدار خوب و قابل قبولی می باشد.

اعتبار همگرا مقیاس همچنین با تحلیل همبستگی ها تأیید شد. نمره کل UGRS فارسی همبستگی متوسطی (۰/۵۲۹) با نشخوار فکری صفات داشت؛ یافته ای که با نتایج قبلی در نمونه های هلندی (۰/۳۴۰) و انگلیسی (۰/۲۹۰) و چینی همخوان است. این همبستگی های متوسط بین نشخوار فکری صفت و خرده مقیاس های UGRS، شواهدی از اعتبار همگرا فراهم کردند. طبیعی است که افرادی با تمایل ذاتی به تفکر ناکارآمد خودمحور، بیشتر درباره علل و پیامدهای فقدان اخیر نشخوار می کنند.

نمرات کل و خرده مقیاس های UGRS فارسی همبستگی بالایی با علائم سوگ طولانی مدت نشان دادند همبستگی کل (۰/۷۵۸) بود؛ الگویی که یافته های مطالعات اعتبار سنجی هلندی و انگلیسی و چینی را تکرار می کند. به طور کلی، این نتایج نشان می دهند که نمره کلی UGRS معیاری کلی برای نشخوارگری خاص سوگ محسوب می شود، در حالی که خرده مقیاس ها جنبه های متفاوتی از نشخوارگری سوگ را بازتاب می دهند. بنابراین، این ابزار می تواند برای ارزیابی انواع مختلف نشخوارگری سوگ به کار رود و مجموع نمرات خرده مقیاس ها نیز نمایانگر نمره کلی نشخوار سوگ است. روایی تمایزی این مقیاس نیز از طریق مقایسه ی شرکت کنندگانی که احتمال ابتلا به اختلال سوگ طولانی مدت (PGD) در آن ها وجود دارد با افراد بدون چنین احتمالی، بررسی شد. گروه دارای احتمال PGD به طور معناداری نمرات بالاتری در نشخوار سوگ و خرده مقیاس های آن کسب کردند. نمره ی کلی نیز در این گروه به شکل قابل توجهی بالاتر بود.

می توان گفت این یافته ها نشان می دهند که فراتر از تفاوت های فردی در تمایل به نشخوار فکری، باید به نشخوارهای موقعیتی که به دنبال رویدادهای منفی خاص برانگیخته می شوند نیز توجه کرد تا سازگاری روانی با این رویدادها را بهتر درک کرد. از آنجا که نشخوار صفت، برخلاف نشخوار سوگ، به صورت طولی علائم روان پزشکی را در افراد داغ دیده پیش بینی نمی کند، در مداخلات بالینی باید به نشخوار سوگ توجه ویژه ای شود.

نتایج نشان داد که نشخوار سوگ بهتر است به عنوان نوعی ناسازگار از تفکر تکراری در نظر گرفته شود، چراکه این نشخوار ذهنی، ارتباط قوی تری با مؤلفه های ناسازگار نشخوار افسردگی (یعنی نشخوار منفی) داشت. نکته جالب این بود که نشخوار سوگ،

عاملی منحصر به فرد در تعیین پیامدهای از دست دادن یک عزیز است؛ به گونه‌ای که حتی با کنترل متغیرهای مرتبط با فقدان، عوامل جمعیت‌شناختی، و دیگر انواع نشخوار ذهنی، همچنان پیش‌بینی‌کننده نشانه‌های سوگ پیچیده است. جالب اینکه، نشخوار سوگ نسبت به دیگر انواع نشخوار ذهنی، پیش‌بینی‌کننده قوی‌تری برای نشانه‌های سوگ پیچیده است.

این الگوی نتایج چندین پیامد دارد: نخست، این نتایج دیدگاه نظری را تأیید می‌کنند که فرآیند سوگ ممکن است تحت تأثیر بیش از یک نوع نشخوار ذهنی قرار گیرد، چراکه هم نشخوار افسردگی و هم نشخوار سوگ، پیش‌بینی‌کننده نشانه‌های آسیب‌شناختی هستند. دوم، این دو نوع نشخوار ممکن است به شیوه متفاوتی با تداوم و رشد انواع مختلفی از نشانه‌های آسیب‌شناختی روانی مرتبط باشند.

نتیجه‌گیری

به‌طور خلاصه، این مطالعه از کارایی نسخه‌ی فارسی UGRS برای سنجش نشخوارگری سوگ در سوگوار حمایت می‌کند. این ابزار از پایایی مناسبی برخوردار است و یافته‌ها، روایی ساختاری، روایی تمایزی و روایی همزمان آن را تأیید می‌کنند. بنابراین، UGRS ابزاری مفید برای پژوهش در زمینه‌ی نقش نشخوارگری در مشکلات روانی سوگوار در ایران به‌شمار می‌رود. این مقیاس می‌تواند به عنوان ابزاری معتبر برای بررسی نشخوارگری در جمعیت سوگوار ایرانی به‌کار رود.

منابع

- Stroebe, M., Schut, H., & Stroebe, W. (2007). Health outcomes of bereavement. *The lancet*, 370(9603), 1960-1973.
- Maercker, A., Brewin, C. R., Bryant, R. A., Cloitre, M., Reed, G. M., Van Ommeren, M., ... & Saxena, S. (2013). Proposals for mental disorders specifically associated with stress in the International Classification of Diseases-11. *The Lancet*, 381(9878), 1683-1685.
- Nolen-Hoeksema, S. (2001). Ruminative coping and adjustment to bereavement.
- Nolen-Hoeksema, S., Wisco, B. E., & Lyubomirsky, S. (2008). Rethinking rumination. *Perspectives on psychological science*, 3(5), 400-424.
- Van der Houwen, K., Stroebe, M., Schut, H., Stroebe, W., & Van den Bout, J. (2010). Mediating processes in bereavement: The role of rumination, threatening grief interpretations, and deliberate grief avoidance. *Social science & medicine*, 71(9), 1669-1676.
- Boelen, P. A., Van Den Hout, M. A., & Van Den Bout, J. (2006). A cognitive-behavioral conceptualization of complicated grief. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 13(2), 109.
- Stroebe, M., Boelen, P. A., Van Den Hout, M., Stroebe, W., Salemink, E., & Van Den Bout, J. (2007). Ruminative coping as avoidance: A reinterpretation of its function in

- adjustment to bereavement. *European archives of psychiatry and clinical neuroscience*, 257, 462-472.
- van der Houwen, K., Schut, H., van den Bout, J., Stroebe, M., & Stroebe, W. (2010). The efficacy of a brief internet-based self-help intervention for the bereaved. *Behaviour research and therapy*, 48(5), 359-367.
 - Martin, L. L., & Tesser, A. (2013). Some ruminative thoughts. In *Ruminative thoughts* (pp. 1-47). Psychology Press.
 - Eisma, M. C., Stroebe, M. S., Schut, H. A., Van Den Bout, J., Boelen, P. A., & Stroebe, W. (2014). Development and psychometric evaluation of the Utrecht Grief Rumination Scale. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 36, 165-176.
 - Nolen-Hoeksema, S., & Morrow, J. (1991). A prospective study of depression and posttraumatic stress symptoms after a natural disaster: the 1989 Loma Prieta Earthquake. *Journal of personality and social psychology*, 61(1), 115.
 - Sveen, J., Pohlkamp, L., Kreicbergs, U., & Eisma, M. C. (2019). Rumination in bereaved parents: Psychometric evaluation of the Swedish version of the Utrecht Grief Rumination Scale (UGRS). *PloS one*, 14(3), e0213152.
 - Doering, B. K., Barke, A., Friehs, T., & Eisma, M. C. (2018). Assessment of grief-related rumination: Validation of the German version of the Utrecht Grief Rumination Scale (UGRS). *BMC Psychiatry*, 18(1), 43. <https://doi.org/10.1186/s12888-018-1630-1>
 - Tang, S., Eisma, M. C., Li, J., & Chow, A. Y. (2019). Psychometric evaluation of the Chinese version of the Utrecht Grief Rumination Scale. *Clinical psychology & psychotherapy*, 26(2), 262-272.
 - Yousefi, R., & Haghazari Esfahlam, A. (2024). Cross-validation of the Persian version of the revised scale of Prolonged Grief Disorder. *Clinical Psychology and Personality*. ۳۸۰-۳۶۷(۲)۲۲ -. doi: 10.22070/cpap.2024.17243.1315.
 - Prigerson, H. G., Boelen, P. A., Xu, J., Smith, K. V., & Maciejewski, P. K. (2021). Validation of the new DSM-5-TR criteria for prolonged grief disorder and the PG-13-Revised (PG-13-R) scale. *World Psychiatry*, 20(1), 96-106 DOI:10.1002/wps.20823

- Eisma, M. C., Buyukcan-Tetik, A., & Boelen, P. A. (2022). Reciprocal relations of worry, rumination, and psychopathology symptoms after loss: A prospective cohort study. *Behavior Therapy*, 53(5), 793-806. <https://doi.org/10.1016/j.beth.2022.01.001>
- Eisma, M. C., & Stroebe, M. S. (2021). Emotion regulatory strategies in complicated grief: A systematic review. *Behavior Therapy*, 52(1), 234-249. <https://doi.org/10.1016/j.beth.2020.04.004>